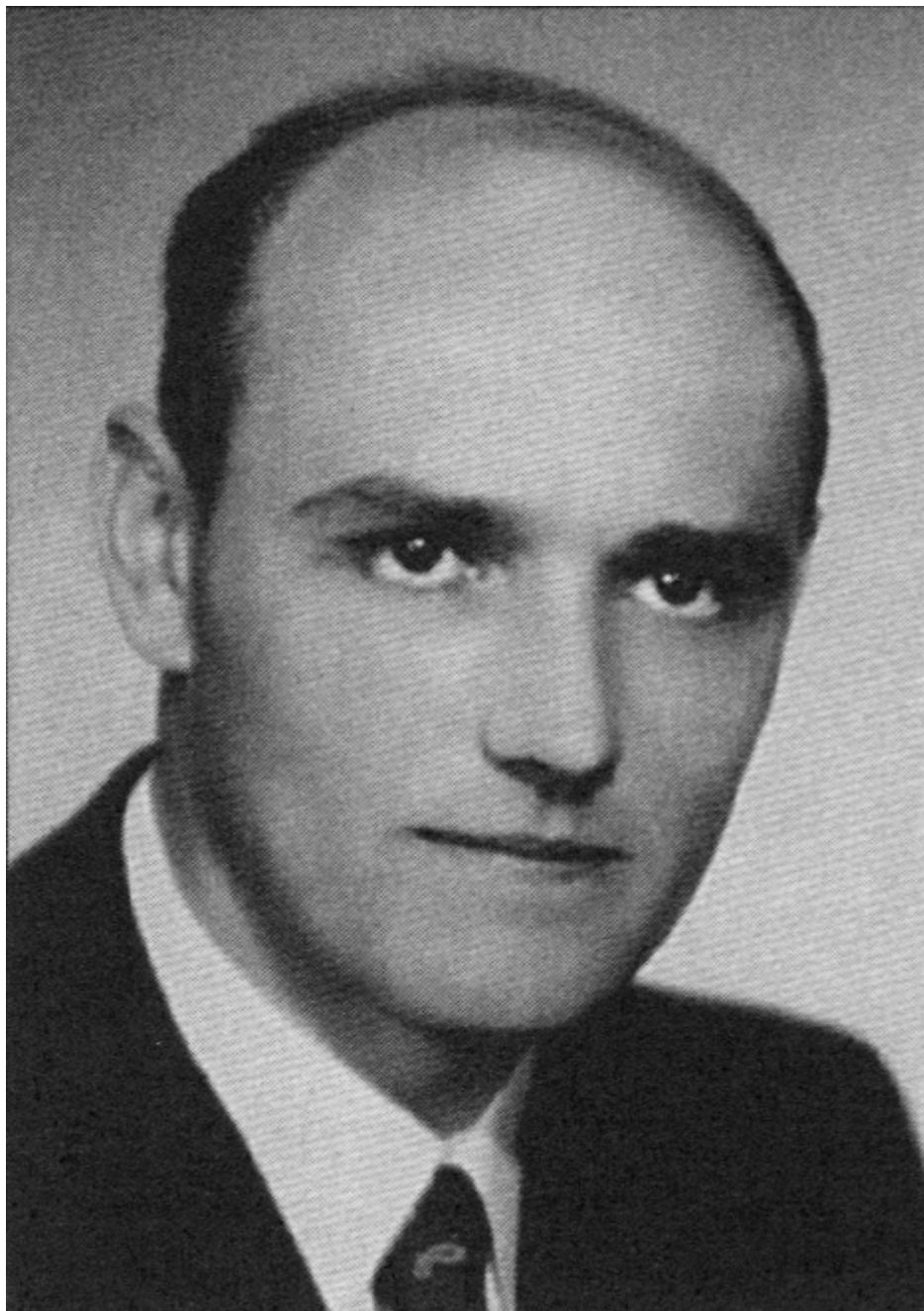

Teofil Malý (1906 - 1943)

Teofil Malý

3. 12. 1906 - 5. 4. 1943

Rodina bratra Theofila Malého patřila mezi potomky českobratrských exulantů, kteří se po dlouhém putování přes pruské Slezsko a polský Zelov v 19. století nakonec usadili na Volyni v Michalovce v oblasti Rovna.

Otec Theofila - Bedřich Malý, se v roce 1925 se svou rodinou vrátil s několika dalšími baptistickými rodinami zpět do vlasti. Svůj domov našli ve Hviezdoslavově na Žitném ostrově, nedaleko Miloslavova, tehdy kazatelské stanice bratislavského sboru.

V témž roce se jiná skupina reemigrantů usídlila ve Vikýřovicích u Šumperka a založila zde během několika měsíců baptistický sbor. Osmnáctiletý Theofil Malý se svým bratrem Vilémem nezůstali s

rodiči, přestěhovali se do Vikýřovic a ihned se zapojili do sborové práce. Theofil Malý se stal již v roce 1926 dirigentem pěveckého sboru a bratr Vilém sborovým pokladníkem.

V roce 1931 odešel Theofil Malý do Prahy, kde začal studovat na baptistickém biblickém semináři, který absolvoval v roce 1934. Pak nastoupil půlroční vojenskou základní službu, po jejím skončení se vrátil do Prahy a na dva roky se zapojil do práce sboru v Praze 4.

Již během studií se Theofil Malý seznámil s členkou vinohradského sboru Věrou Hendrychovou, se kterou uzavřel sňatek 5. 6. 1937.

V témž roce byl poslán jako kazatel do Vikýřovic, aby vystřídal nemocného bratra kazatele Tomáše Macháčka. Jeho manželka se v roce 1938 stala jednatelkou sboru a sestra Macháčková nadále vedla práci sester. Duchovní práce tohoto živého, aktivního sboru byla násilně přerušena mnichovskými událostmi na podzim 1938.

Vikýřovice se ocitly v pohraniční oblasti odtržené od ČSR. Tím se skončil organizovaný český život, byla zrušena česká škola a všechny české spolky. Jediným místem, kde se mohli Češi shromažďovat, byl baptistický sbor.

V předtuše války se od roku 1936 některé rodiny stěhují do Kanady. Při svém jednání 21. 8. 1938 výbor sboru kromě jiného uvažuje o tom, kdo by mohl vést sbor v době případné války, jak by byla zabezpečena jeho činnost misijní a jak by se postaral o rodiny.

V zápise ze schůze výboru 7. 12. 1938 je uvedeno:

„Okupací části čsl. území Německem dne 8. října 1938 ocitl se sbor vikýřovický v Říši velkoněmecké, čímž nastaly sboru nové úkoly v nových politických i hospodářských poměrech. V těchto bolestně těžkých dnech národního ponížení, zklamání a zajetí sešel se výbor sboru, aby učinil různá opatření ve věcech týkajících se sborového majetku, aby uvážil rozsah práce misijní a jednal o úpravě bohoslužeb v případě přetvoření sboru v česko-německý atd., jak patrně z níže uvedeného usnesení.“

Usnesení má 5 bodů, v nichž jsou uvedeny alternativy, kdy by modlitebna zůstala majetkem sboru, za jakých podmínek by ji sbor odprodal, pokud by většina Čechů musela sbor opustit, jak je sbor ochoten spolupracovat s německými baptisty a jak je otevřen bratrské kooperaci v duchu Nového zákona.

Baptistický sbor ve Vítkovicích v roce 1939

Jak je uvedeno v zápise z výroční sborové schůze konané 5. 2. 1939, v roce 1938 se 14 členů odstěhovalo nebo zemřelo, takže počet členů klesl na 50 osob. Pokladní zpráva je ještě vedena v Kč, ale údaj o příjmech v roce 1939 je již uveden v RM (říšských markách). Na této sborové schůzi byla přijata do sboru ses. Hamplová s třemi dětmi. Hamplovi se přistěhovali z Ostravy a koupili domek od Macháčkových, kteří se odstěhovali do Jablůnky u Vsetína, kde si pořídili malý domeček.

Zápis z výroční sborové schůze dne 31. 3. 1940 je posledním přímým zápisem z tohoto období. Bylo na ní přítomno jen 19 členů. Vyplývá z něj, že navzdory složité situaci sbor konal veškerou činnost v plném rozsahu.

Ulice kolem baptistické modlitebny ve Vikýřovicích v roce 1940

V březnu 1939 to byl např. evangelizační týden pro německé občany. Služba v Bohutíně a Bartoňově pokračovala téměř každý měsíc. Dvakrát tam byla hromadně i mládež, i když Bohutín a Bartoňov byly pro vikýřovické českým zahraničím. Dále je uvedeno:

„Velký zájem byl věnován cvičení sborového zpěvu, který je též důležitou složkou sborového života. I v takové dnešní době zpěv povzbudí a duši člověka povznese k Bohu. Velkou pozornost a zájem jsme věnovali mládeži a dětem. Naše Sdružení mládeže je vlastně mezidenominační a sdružuje všechnu evang. mládež z Vikýřovic. Právě tak tomu je s nedělní školou. Nedělní škola je nadějná a pěkná...“

Za zápisy jsou ještě téměř 4 rukopisné stránky s nadpisem „Pro historii sboru“. Citujme si z nich podstatnou část:

Rok 1941 se navždy hluboce vryl do myslí i srdcí všech našich bratří a sester ve Vikýřovicích a okolí, kde s Boží pomocí tvoří sbor od r. 1925. Toho roku, tj. 1941, celý svět procházel krvavou lázní – válkou, která vypukla v r. 1939 v září.

Na počátku roku 1941 vzdor všemu utrpení, kterým naše rodiny od r. 1938 procházely, sbor čítal 50 členů. Duchovním správcem toho sboru byl toho času kaz. Teo Malý, který slouží sboru od r. 1937. Až do dubna 1941 bratrstvo ve Vikýřovicích svědomitě a pečlivě obhospodařovalo svá hospodářství a také nábožensky se v mezích dané možnosti vyvíjelo celkem svobodně a nerušeně.

Avšak v měsíci dubnu 1941 stalo se něco, co bolestně zasáhlo do těla sboru. Pět našich rodin: Vilém Malý, bapt., Jar. Pospíšil, bapt., Jos. Němeček, bapt., Vilém Matějka, českobr., Emil Kratochvíl, bez vyznání, bylo něm. úřady zbaveno svých hospodářství a vykázáno z tzv. oblasti Sudetské. To byla první trhlina ve sborovém životě. Utrpěl tím sborový zpěv, nedělní škola, práce misijní, jakož i sborová pokladna.

Asi za tři měsíce, tj. 17. -18. července r. 1941, sotva že jsme se vzpamatovali z prvního otřesu, nastal otřes druhý, silnější než první. Ve jmenovaných dnech bylo vyhoštěno dalších 7 rodin: Karel

Němeček, Roman Dedecius, Dobroslav Jersák, Jar. Valášek, Pavel Dušek, Julian Janko (Jednoty českoobr.), Josef Jelínek (českoobr.). Ježto jmenované rodiny přesídlily do Čech a na Moravu, přestal sbor, jakožto řádně organisovaný, existovati.

Ovšem kazatel Malý i nadále zůstal na svém místě a věnoval se s několika málo členy, kteří tu zbyli, misijní práci jednak v místě, jednak na stanicích Vyšehoří a Bohutín – Bartoňov. Bratrská shromáždění jakož i nedělní škola se konala každou neděli jak v místě, tak i na stanicích.

V první polovině září r. 1941 vystěhovala se pak rodina Jos. Rejchrt (bapt.) a rodina Jos. Lehára (řím.kat.). Tím dostoupil počet vykázaných rodin celkem 14. Většině zde uvedených rodin byla vykázána cesta do Čech a na Moravu. Odešli, zanechavše všecko bez jakékoli náhrady.

Vedle těchto nepříjemných a bolestných událostí hrozilo od r. 1938, obzvláště pak v r. 1941 ze strany úřadů i jednotlivců další nebezpečí – konfiskace modlitebny a tím veškerého sborového jmění. První, kdo se o sborový dům ucházel, byla obec Rapotín.

Bylo nutno v té věci činit záchranné kroky, což se také stalo a podařilo se toto nebezpečí oddálit. Načež nastal nový útok, tentokrát ze strany továrníka Wagnera ze Šumperka... I zde bylo dosaženo úspěchu. Bylo však nutno v zájmu zachování modlitebny pro účely bohoslužebné vyjednávat s něm. baptisty.

Za tím účelem byla ze strany vikýřovických a brněnských bratří učiněna německým baptistům – Břundu – písemná nabídka, aby si tuto Břund – Svaz – od sboru Brno – Vikýřovice najal a započal zde misijní práci mezi Němci. Ovšem naše nabídka byla Břundem dne 10. 10. 1941 zamítnuta a řečeno nám, že Břund převezme ochranu nad modlitebnou jen tenkrát, zřekne-li se sbor Brno – Vikýřovice vlastnického práva ve prospěch Břundu. To ovšem nebyla věc jednoduchá. Znovu zahájeno jednání s Brnem a Prahou.

Dne 20. 10. 1941 odjel kaz. Teofil Malý do Brna, aby zde ústně s bratřími věci projednal. Po pečlivém uvážení všech možností – konfiskace majetku – rozhodnuto jednomyslně zřici se vlastnického práva ve prospěch Břundu (Svaz německých baptistů).

Vůdčí myšlenkou zde bylo přání: nechť modlitebna raději slouží účelům náboženským nežli jakýmkoliv jiným. K převzetí modlitebny Břundem v r. 1941 však nedošlo.

A tak tedy česká bohoslužebná shromáždění se konají nerušeně dále. Z 26 českých rodin, jež zbyly ve Vikýřovicích a Dolním Rapotíně, z nichž 14 jsou vyznání řím.kat., 5 bapt., 4 českoobr. evang., 2 českoslov., 1 bez vyznání – navštěvují mnozí, jak děti tak dospělí, nedělní shromáždění, která jsou jak po stránce náboženské, mravní, kulturní, tak i národní jediným pramenem síly, naděje, útěchy a radosti.

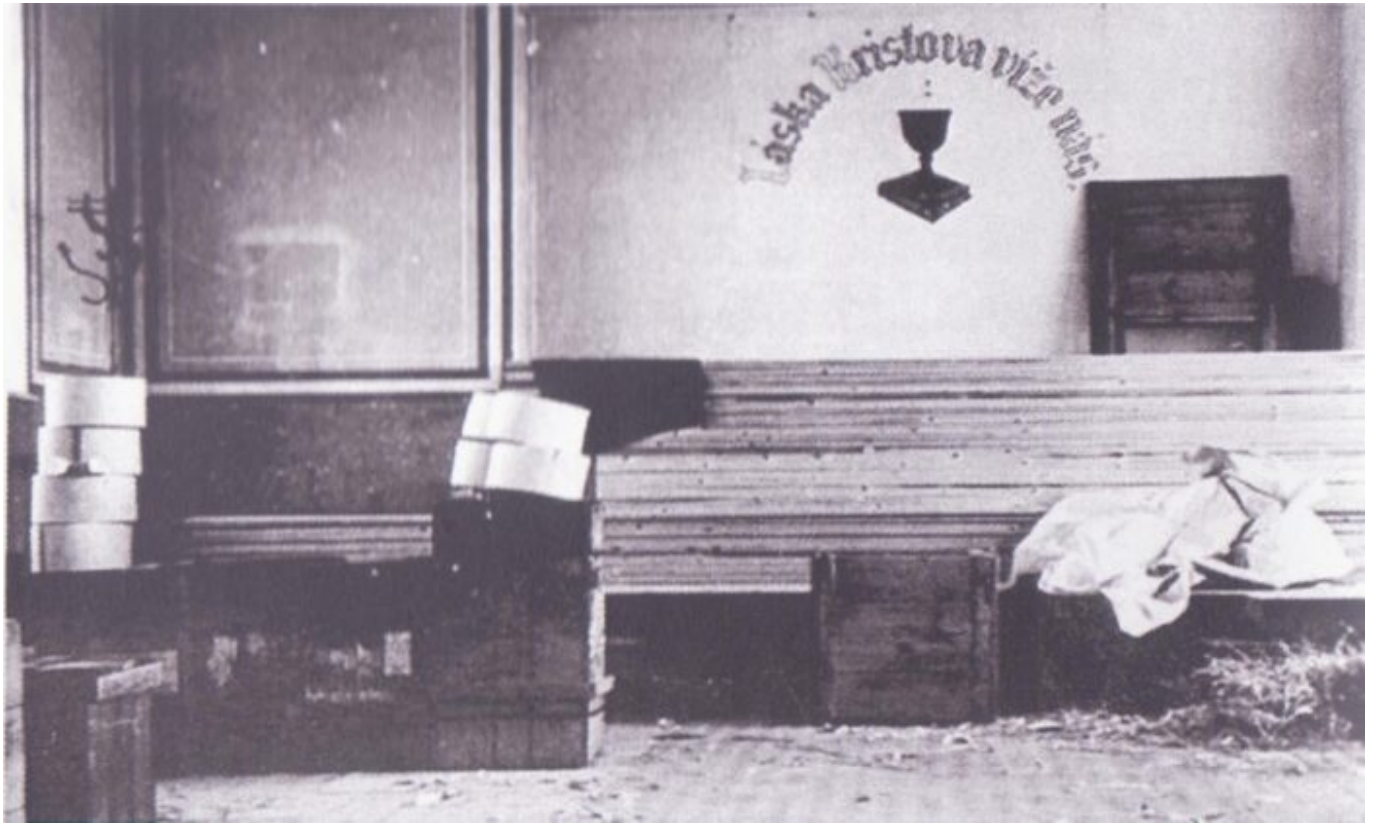
Tak tedy na prahu jubilejního roku Komenského 1942 (pozn.: 350. výročí narození), stojí zde hlouček věrných křesťanů se vzpřímenou hlavou a slovy Ježíšovými na rtech:

„Až se to všecko počne dít, vzpřimte se a zdvihněte hlavy, protože se blíží vaše vykoupení“ (Lk 21, 28).“

V prosinci 1940 dostalo 5 rodin sboru od německého úřadu v Šumperku výpověď ze svých rolnických usedlostí, a to bez jakékoliv náhrady. Výpovědní lhůta jim byla prodloužena do května 1941. Další rodiny žily v nejistotě, co bude dál.

V roce 1941 bylo postupně přinuceno čtrnáct reemigrantských rodin opustit Vikýřovice. Rodiny sboru našly útočiště ve Vysokém Mýtě a okolí, ve Vyšehoří, Zábřehu a na dalších místech. Bratr

Teofil Malý zůstal ve sboru s počtem asi osm členů. Ve své duchovní práci neustal a jezdil kázat i do tří stanic, kde se usadili někteří odsunutí členové sboru.

Baptistická modlitebna ve Víkřovicích byla za války přebudována na továrnu

Gestapo sledovalo jeho činnost s velkou nelibostí – vadilo jim zejména to, že v německé oblasti kázal česky. Bratr Teofil Malý byl zavolán v létě v roce 1942 k výslechu a vyzván, aby se přestěhoval do Čech. Na závěr prohlásil vyšetřující komisař: „Ať odejdete kamkoliv, já si vás stejně najdu.“ Svůj slib splnil.

Kazatel sboru Teofil Malý s manželkou museli opustit Vikýřovice v létě 1942. Útočiště našli v Bělé pod Bezdězem, kde se jen krátce zapojili do služby na této stanici pražského vinohradského sboru. Nebylo to však nadlouho.

V lednu 1943 byl bratr kazatel Teofil Malý zatčen gestapem a bez udání důvodu byl deportován do koncentračního tábora v Osvětimi, kde 5. 4. 1943 zahynul ve věku 36 let.

Prameny:

- Jan Vychopeň, Jaroslav Smílek, Vlastimil Pospíšil: *Kazatelé BJB*, 2005
- Dobroslav Stehlík: *Kořeny a první období sboru Bratrské jednoty baptistů ve Vikýřovicích*, INFORMAČNÍ VĚSTNÍK č. 30 (2/2010) občanského sdružení EXULANT, str. 15 – 27.
- Fotoarchiv Karla Jersáka

[Štěpán Křivánek](#)

Článek je součástí [Baptistické encyklopedie](#) a je průběžně doplňován a aktualizován.

Poslední aktualizace 30. 3. 2021

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)